

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНАЛІСТИКА

КУДІНОВ С. С.,

кандидат юридичних наук, доцент,
здобувач кафедри боротьби
з тероризмом
(Національна академія
Служби безпеки України)

УДК 323.28

**УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ ЦИВІЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ**

У статті обґрунтовано необхідність удосконалення державної політики антитерористичної підготовки й особливу актуальність проблеми формування антитерористичної компетенції як фактора національної безпеки. Здійснено спробу визначити перспективні напрями її вирішення в умовах гібридно-інформаційних загроз.

Ключові слова: *тероризм, терористична діяльність, антитерористична компетенція, антитерористична підготовка.*

В статье обоснованы необходимость совершенствования государственной политики антитеррористической подготовки и особая актуальность проблемы формирования антитеррористической компетенции как фактора национальной безопасности. Также предпринята попытка определить перспективные направления ее решения в условиях гибридно-информационных угроз.

Ключевые слова: *терроризм, террористическая деятельность, антитеррористическая компетенция, антитеррористическая подготовка.*

The article substantiates the need to improve the state policy of anti-terrorist training and the special urgency of the problem of the formation of antiterrorist competence as a factor of national security. An attempt was also made to identify promising areas for its solution in the context of hybrid information threats.

Key words: *terrorism, terrorist activity, anti-terrorism competence, anti-terrorism training.*

Вступ. Факт того, що в Україні проводиться масштабна антитерористична кампанія, змушує переосмислити загальні підходи до проблеми тероризму і боротьби з ним, визнаючи, що зведення проблеми антитерористичної безпеки тільки до певного виду діяльності є занадто спрощеним варіантом вирішення такої проблеми, а стратегії боротьби з терористичною діяльністю за фактом реалізації втратили свою дієздатність.

Постановка завдання. Треба констатувати, що недостатньо уваги приділялося питанням формування системи антитерористичної безпеки, а це, крім організаційно-технологічних заходів – дій щодо захисту або забезпечення певного рівня безпеки об'єктів, ще й забезпечення почуття захищеності (психологічної безпеки особистості), коли людина свідомо, зберігаючи відповідальність, впливає на обставини життя, щоб забезпечити умови для своєї душевної рівноваги та гармонійного розвитку [1, с. 4].

Наслідки такого спрощеного сприйняття проблеми тероризму – велика кількість загиблих і скалічених, тих, що втратили оселі й майно, а головне – втрата впевненості у власній захищеності. Суспільство, що постраждало від прояву масштабної терористичної діяльності, має право вимагати гарантії, що нова (або модифікована стара) модель безпеки надійна, або ж вимагати від суб'єктів боротьби з тероризмом (у сучасному розумінні системи антитерористичної безпеки) якусь гарантію, що ця система забезпечує достатній захист [7].

Наукове розроблення проблематики антитерористичної безпеки логічно впливає із сучасних уявлень про кримінологічну безпеку, стан наукового розроблення якої сьогодні є на початковій стадії. Відповідно, ґрунтовних досліджень, присвячених формалізації кримінологічної безпеки загалом й антитерористичної безпеки як її складника, не проводилося, а вивчалися лише окремі напрями цього виду безпеки. Невідображені повною мірою проблеми антитерористичної безпеки також у розроблюваних проектах державних концепцій національної та громадської безпеки [4–6]. Треба визнати, що зведення проблеми антитерористичної безпеки тільки до певного виду діяльності являє собою занадто спрощений варіант вирішення такої проблеми, а стратегії боротьби з терористичною діяльністю по факту її реалізації втратили свою дієздатність.

Науково-теоретичному та методологічному розробленню проблем спеціальної фахової підготовки в системі охорони правопорядку в Україні взагалі та у напрямі протидії тероризму присвячена певна кількість праць науковців різних спеціальностей. За цією темою у педагогічній науці накопичено достатній фонд наукових знань із розроблення теоретико-методичних основ формування професійної компетентності, зокрема за профілем військової служби та правоохоронної діяльності. Треба вказати на суттєвий внесок таких дослідників, як А.М. Алексюк, М.В. Василина, І.М. Богданова, О.В. Иванова, А.С. Морозов, А.А. Бодальов, В.Т. Ганжін, А.А. Деркач, Н.В. Кузьміна, Е.В. Лузік, І.М. Рижов, І.А. Колесникова, С.Д. Максименко, О.Д. Сафін, Г.М. Артюшин, В.А. Сластьонін, В.М. Синьов, Ю.М. Швалб та інші.

Залишаються не досить вивченими концептуальні та методологічні засади фахової підготовки та особливостей формування професійної компетенції, зокрема, на фоні прогресуючих темпів використання інформаційно-комунікаційних технологій в інтересах освіти.

Необхідність науково-теоретичного дослідження шляхів їх удосконалення зумовило мету статті.

Результати дослідження. Постулат, що боротьба з тероризмом – одне з пріоритетних завдань держави, законодавчо підтверджений у Концепції боротьби з тероризмом, схвалений Указом Президента України від 25 квітня 2013 року № 230/2013; відповідно, реалізація державної політики у сфері боротьби з тероризмом потребує здійснення системних узгоджених заходів, зокрема, спеціального, зовнішньополітичного, організаційно-правового, соціально-економічного, інформаційного, гуманітарного, морально-культурного та освітнього характерів, а проблему боротьби з тероризмом на території України передбачається вирішувати шляхом зосередження зусиль на запобіганні, виявленні, припиненні, усуненні та мінімізації наслідків терористичної діяльності, інформаційному, науковому та іншому забезпеченні й міжнародному співробітництві з питань боротьби з тероризмом [6].

Боротьбу з тероризмом як боротьбу за безпечне існування можна розглядати як один із способів досягнення стану «без небезпеки» від терористів. Саме стереотипами радянського підходу до досягнення миру і безпеки можна пояснити переважання концепту боротьби з тероризмом над концептом захисту на момент прийняття Закону України «Про боротьбу з тероризмом». У цій концепції більшою мірою відображені принципи і норми боротьби з терористами на рівні фізичної протидії, тоді як захист від тероризму виходить далеко за рамки такого спрощеного уявлення про небезпеку тероризму як соціального процесу.

Терористична небезпека – поняття, яке почали широко використовувати у другій половині ХХ ст. Терористична небезпека характеризується як стан, що загрожує життєво важливим інтересам особи, суспільства, держави, світового співтовариства і навколишньому середовищу.

Антитерористична безпека (антитерористичний складник безпеки) – це відсутність терористичної загрози, стан захищеності життєво важливих інтересів держави та суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз терористичного характеру (терористичних посягань) в усіх сферах життєдіяльності [1, с. 2].

Рано чи пізно Україні доведеться вирішувати проблему побудови миру в районах проведення антитерористичної операції. Такі дії можуть здійснюватися як без використання збройних сил (економічні, правові, фінансові санкції), так і з використанням збройних сил (так звані «операції з примусу до миру»). Досвід Югославії, Іраку, Афганістану та Лівії показує, що за завершенням конфлікту внаслідок операції з примусу до миру може слідувати постконфліктний синдром, що виражається в продовженні з'ясування відносин колишніх учасників конфлікту іншими засобами, таємно. А в разі загострення протиріч між ними постконфліктний синдром може стати джерелом нового, терористично-диверсійного етапу конфлікту з характерними численними терористичними актами, диверсіями, саботажем, протестними акціями латентного характеру і тому подібним [1, с. 4].

Правові та організаційні засади розроблення, прийняття та застосування технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності, а також здійснення добровільної оцінки відповідності визначені Законом України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [5, с. 15]. Сфера антитерористичного захисту не входить до обмежень дії цього Закону, тому загальна концепція нормативного регулювання заходів антитерористичного захисту передбачає розроблення та впровадження певної кількості нормативних документів на рівні елементів (об'єктів) стандартизації – стандартів.

Стандарти, кодекси ustalеної практики та технічні умови мають чинність відповідно до рівнів суб'єктів стандартизації, установлених законодавством. Залежно від об'єкта стандартизації, положень, які містить документ, та процедур надавання йому чинності розрізняють такі нормативні документи: стандарти, технічні умови, кодекси ustalеної практики (настанови, правила, зводи правил).

На рівні стандартів відпрацьовуються, як правило, вимоги до об'єктів капітального будівництва з метою пошуку ефективних способів звести до мінімуму ймовірність масових жертв від терористичних актів серед осіб, що перебувають на цих об'єктах. Прикладом ефективною програмою підготовки та застосування стандартів і остаточних проектних пакетів, які використовуються під час планування й проектування будівництва військових об'єктів, може бути МО США. Наприклад, на високому професійному рівні фахівцями МО США відпрацьовано антитерористичні стандарти для будівель персоналу Міністерства оборони, в яких вони живуть і працюють [5].

Правила антитерористичної безпеки – нормативний документ, що встановлює загальні вимоги до забезпечення антитерористичної безпеки об'єктів можливих терористичних посягань та їхньої антитерористичної захищеності. Цей документ має використовуватися як основа для розроблення вимог, підготовки та забезпечення антитерористичної захищеності об'єктів можливих терористичних посягань у частині, що стосується особистої та суспільної безпеки. Правила мають враховувати вимоги чинних на території України нормативних документів, які регламентують питання безпеки, надзвичайних ситуацій та боротьби з тероризмом, зокрема Концепції боротьби з тероризмом, схваленої Указом Президента України від 25 квітня 2013 року № 230/2013. Вимоги правил поширюються на об'єкти можливих терористичних посягань, які передбачають постійне або тимчасове перебування людей, незалежно від їхньої кількості (будинки, споруди житлового фонду, будівлі соціально-культурного, спортивно-розважального та комунально-побутового призначення, а також інші об'єкти капітального будівництва, споруди виробничого призначення, зокрема об'єкти транспортної інфраструктури, оборони та безпеки, об'єкти транспорту тощо).

У рамках діяльності з профілактики тероризму використовуються політичні, соціально-економічні, інформаційно-пропагандистські, освітні методи, а також методи фізичного, технічного захисту і правової превенції, що мають пріоритетне значення для зниження рівня і масштабу терористичних загроз. Вони покликані надавати цілеспрямований вплив на

економічні, політичні, соціальні, національні та конфесійні процеси, які можуть породжувати масштабні суспільні конфлікти і, як наслідок, терористичні прояви; захищати від терористичних посягань громадян (групи громадян); запобігати формуванню терористичних намірів; ускладнювати дії суб'єктів терористичної діяльності. Зважаючи на характер об'єкта профілактичного впливу, використовуються різні форми загальної та адресної профілактики з урахуванням його демографічних, етноконфесійних, індивідуально-психологічних та інших особливостей.

Умовою ефективної організації боротьби з тероризмом є завчасна підготовка сил і засобів суб'єктів боротьби з тероризмом до припинення терористичного акту під час командно-штабних, тактико-спеціальних, оперативно-тактичних навчань, організованих оперативними штабами на загальнодержавному і регіональному рівнях [7, с. 14].

Орієнтування громадян у сфері антитерористичної боротьби є одним із напрямів профілактичної діяльності. Громадянське суспільство має бути безпосередньо залучене до боротьби з тероризмом, тільки тоді можна буде говорити про проведення дійсно загальнонаціональної антитерористичної роботи, однак для цього необхідно, щоб в суспільстві було сформоване єдине розуміння самої суті міжнародного тероризму, масштабу загрози і характеру проведених державою заходів із боротьби з цим явищем. З цією метою доречним є створення специфічної системи антитерористичної освіти школярів, у рамках якої молоде покоління засвоює правила поведінки в екстремальних ситуаціях, а також вчиться відрізняти справжню загрозу від уявної. Така виховно-ідеологічна робота сприймається як досить складна, проте необхідна, оскільки без неї не можна говорити про об'єднання зусиль громадянського суспільства та органів держбезпеки.

З ініціативи Державного департаменту Сполучених Штатів було прийнято рішення використовувати професійні знання співробітників у галузі антитерористичної боротьби і спрямувати їх на підготовку спеціальної програми, розрахованої як на працівників правоохоронних органів, так і на пересічних громадян. Головною метою «антитерористичної програми Держдепартаменту США» є сприяння в забезпеченні безпеки громадян країни як у щоденному режимі (всередині держави), так і під час зарубіжних туристичних і ділових поїздок. Програма не тільки має інформаційно-навчальний характер, але й містить у собі елемент пропаганди, спрямованої на налагодження контактів з іноземними посадовими особами для досягнення єдиного розуміння загрози і бажання проведення спільної боротьби з тероризмом. За цією програмою пройшли навчання вже більше 20 000 співробітників із більш ніж 100 країн [5, с. 8].

Мабуть, найпоказовішим прикладом залучення громадянського суспільства до протидії тероризму є функціонуюча в Ізраїлі так звана «народна дружина» – одна з найбільших добровольчих організацій, що функціонують сьогодні в цій країні. Народна дружина Ізраїлю є підрозділом ізраїльської поліції та налічує понад 50 000 добровольців, тоді як число штатних поліцейських становить менше 30 000 чоловік. На «дружинників» покладено функцію патрулювання вулиць, торгових центрів, громадського транспорту (найбільш розповсюджений об'єкт терористичних атак в Ізраїлі). При цьому вони офіційно мають право на носіння зброї та застосування її в разі потреби. Участь у цій роботі вважається в Ізраїлі дуже почесною і користується громадським схваленням [9, с. 10]. Треба зазначити, що поява таких інститутів громадянського суспільства, як «народна дружина», не тільки пояснюється необхідністю превентивних заходів у боротьбі з тероризмом, але також є результатом проведеної в країні широкомасштабної просвітницької роботи з населенням.

Проведення АТО на сході України викрило особливі якості цивільного суспільства, коли прості українці – волонтери добровільно беруть участь у проведенні заходів із ліквідації терористів, а решта, якщо змога, забезпечують армію бронежилетами, касками та військовою формою, провіантом і тому подібним. Менеджери і підприємці, далекі від військової справи, доставляють в зону військових дій воду, їжу та медикаменти. Їхня місія – об'єднати українське суспільство навколо перемоги і створити надійний тил для тих, хто на передовій.

Питання волонтерської діяльності в Україні врегульовано на законодавчому рівні, зокрема в частині, що стосується надання волонтерської допомоги Збройним силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції та для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру [13].

Реалізація державної політики у сфері волонтерської діяльності здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах своїх повноважень. Наприклад, Кабінет Міністрів України забезпечує здійснення єдиної державної політики у сфері волонтерської діяльності, розробляє державні цільові програми у сфері волонтерської діяльності, спрямовує і координує роботу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, та інших органів виконавчої влади щодо реалізації державної політики та державних цільових програм у сфері волонтерської діяльності. На жаль, питання спеціальної підготовки та формування відповідних компетенцій, характерних для такої діяльності, не виокремлено.

Здійснювати підготовку волонтерів зобов'язані організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Стаття 11 Закону України «Про волонтерську діяльність» передбачає відшкодування витрат, пов'язаних із наданням волонтерської допомоги, за кошти державного та місцевих бюджетів у разі укладення з ними договору про надання волонтерської допомоги, міжнародних програм або установи, організації, з якою волонтер уклав договір про провадження волонтерської діяльності, а також за кошти інших джерел фінансування, не заборонених законодавством. Відшкодування витрат на підготовку волонтерів також не передбачено [13].

Водночас сьогодні в Україні немає нормативно-правового акта, який би визначав порядок підготовки населення з питань запобігання (профілактики) терористичних загроз і ліквідації (мінімізації) наслідків терористичного акту. Чинний Закон України «Про боротьбу з тероризмом» лише зараховує до повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту, та підпорядкованих йому органів здійснення «просвітницьких і практично-навчальних заходів із метою підготовки населення до дій в умовах терористичного акту» (стаття 5). У розділі III Концепції боротьби з тероризмом, схваленої Указом Президента України від 25 квітня 2013 року № 230/2013, серед шляхів запобігання терористичній діяльності виділено «проведення серед населення інформаційно-роз'яснювальної та профілактичної роботи, спрямованої на неприйнятність тероризму та відмову від ідей використання терористичних методів для досягнення мети». Згідно з пунктом 2 Плану заходів із реалізації Концепції боротьби з тероризмом (розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 року № 547-р), забезпечення проведення серед населення інформаційно-роз'яснювальної та профілактичної роботи, спрямованої на неприйнятність тероризму та відмову від ідей використання терористичних методів для досягнення мети, покладається на СБУ, МВС, Міноборони, ДСНС, Держкомтелерадіо, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади.

Відповідно до частини 4 статті 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» здійснення просвітницьких і практично-навчальних заходів із підготовки населення до дій в умовах терористичного акту забезпечують центральні органи виконавчої влади, що організують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту, підпорядковані їм органи управління у справах цивільної оборони та спеціалізовані формування, війська цивільної оборони. Численні жертви серед цивільного населення в районах проведення АТО свідчать про те, що ця робота або зовсім не велася, або її рівень та обсяги були замалими.

Рівень антитерористичної підготовки, набутих знань і досвіду, тобто того, що становить зміст компетенції, визначає якісний стан людського ресурсу як базового (системо-

утворюючого) елемента державної системи боротьби з тероризмом і визначального фактора системи національної безпеки. Організація та проведення просвітницьких і практично-навчальних заходів із метою підготовки населення до дій в умовах терористичного акту мають на меті зменшення ризику виникнення не прямих жертв терористичного акту, а таких, що постраждали від інших обставин, наприклад тих, що супроводжують антитерористичну операцію [8, с. 11].

Система антитерористичної підготовки – це комплекс взаємопов’язаних організаційно-технічних, координаційно-інформаційних, пропагандистсько-педагогічних, правових і морально-психологічних заходів і суб’єктів, що їх реалізують, метою якого є формування знань, умінь і навичок протистояння суспільства й особи викликам сучасного тероризму, протидії терористичній діяльності, дій в умовах проведення АТО та відповідних фахових здібностей представників суб’єктів боротьби з тероризмом. При цьому, на нашу думку, необхідно має стати система контролю рівня цих здібностей відповідності нормативним вимогам антитерористичної безпеки. Основний засіб, що дає змогу гарантувати відповідність рівня підготовки (компетенції) вимогам нормативної документації, – це сертифікація. За підсумками сертифікації особа отримує номерний сертифікат професійної компетентності у сфері антитерористичної безпеки і, як правило, включається до реєстру сертифікованого персоналу. Такий підхід гарантує впевненість у готовності цивільного суспільства та фахівців органів охорони правопорядку до ефективної протидії терористичній діяльності.

Висновки. В умовах, що склалися в Україні, питання загальної антитерористичної підготовки для формування в населення спеціальних компетенцій, тобто симбіозу знань і досвіду у протидії терористичним проявам, виходить на рівень значущих для національної безпеки проблем. Підвищення рівня антитерористичної підготовленості населення, формування волонтерських рухів антитерористичного спрямування, сертифікація набутих знань набувають особливого значення в умовах наявних сьогодні значних ризиків трансформації тероризму на інші регіони України.

Формування гармонійно розвиненої та підготовленої особистості, здатної протистояти гібридним викликам сучасного тероризму, і, що особливо актуально, висококласного фахівця в галузі боротьби з його проявами потребує оперативного супроводження з боку СБ України як головного суб’єкта боротьби з тероризмом, наприклад, шляхом створення державної системи антитерористичної підготовки населення, організації сертифікованого навчання волонтерів і співробітників органів охорони правопорядку та ведення відповідних реєстрів сертифікатів. Перспективною є ідея запровадження профільної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації представників зазначених категорій в інтересах формування антитерористичних компетенцій цивільного населення в рамках спеціальності 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» і введення нового виду діяльності (спеціалізації) 256 «Національна безпека (забезпечення антитерористичної безпеки)».

Список використаних джерел:

1. Кудінов С.С., Рижов І.М., Івахненко О.А. Основи антитерористичної безпеки соціальних систем: монографія. К.: «Кафедра», 2017. 212 с.
2. Антитерористична безпека: словник спеціальних термінів: словник / За заг. ред. проф. І.М. Рижова. Київ: Нац. акад. СБУ, 2017. 92 с.
3. Березовський І.Б. Підходи Європейського Союзу до проблем залучення спеціальних служб країн-членів до боротьби з тероризмом. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). Київ, 2004. № 10. С. 99–105.
4. Загрози терористичного характеру: формалізація, аналіз, оперативна протидія / авт. кол.; за заг. ред. проф. І.М. Рижова. К.: Нац. акад. СБУ, 2017. 284 с.
5. National Strategy for Physical Protection of Critical Infrastructure and Key Assets. URL: <http://www.dhs.gov/dhspublic/display?theme=85>.
6. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь / За заг. ред. О.О. Резнікової. К.: НІСД, 2017. 60 с.

7. Ситник Г.П. Державне управління національною безпекою України (теорія і практика): монографія. К.: Вид-во НАДУ, 2004. 408 с.
8. Об'єднаний центр із запобігання терористичним загрозам / Terrorist Threat Integration Center (ТТІС). URL: <http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3403300752.html>.
9. Эпштейн В.А. Контртеррористическая политика государства Израиль. Вестник ТИСБИ. 2005. № 1. URL: <http://law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1219108>.
10. Военизированное и гражданское общество в Израиле в начале XXI века. Именем безопасности. Социология мира и войны в Израиле в эпоху перемен / Под ред. М. Эль-Хаджа и У. Бен-Элиэзера. Издательство Хайфского университета и издательство «Пардес», 2003. С. 29–76. URL: <http://online-books.openu.ac.il/russian/democracy-and-national-security/volume2/article15.html#footnote-17378-1>.
11. Рижов І.М. Акмеологічні засади антитерористичної діяльності. Наукові праці НАУ. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»: зб. наук. пр. К.: НАУ, 2013. № 1 (26). С. 31–36.
12. Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності». Відомості Верховної Ради України від 3 квітня 2015 р. № 14. С. 754. Ст. 96.
13. Закон України «Про волонтерську діяльність». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2011. № 42. Ст. 435. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

ЛИСАЧЕНКО Є. І.,
аспірант кафедри кримінального процесу
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343.1

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЩОДО ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

У статті проведено порівняльне дослідження законодавства України та деяких зарубіжних країн щодо тимчасового доступу до речей і документів. Аналіз законодавства дав змогу виокремити загальні та відмінні риси регламентації тимчасового доступу до речей і документів у різних країнах.

Ключові слова: порівняльно-правовий аналіз, тимчасовий доступ до речей і документів, виїмка.

В статье проведено сравнительное исследование законодательства Украины и некоторых зарубежных стран о временном доступе к вещам и документам. Анализ законодательства позволил выделить общие и отличительные черты регламентации временного доступа к вещам и документам в разных странах.

Ключевые слова: сравнительно-правовой анализ, временный доступ к вещам и документам, выемка.

The article is devoted to the comparative study of the legislation of Ukraine and some foreign countries regarding temporary access to things and documents. The analysis of legislation allowed distinguishing the general and distinct features of the regulation of temporal access to things and documents in different countries.

Key words: comparative legal analysis, temporal access to things and documents, seizure performing.

